

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Code of Conduct ja sen vaikutus yritysten vastuullisuustoiminnassa

Tarkastelussa Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeet

Kestävän yritystoiminnan oikeudellisia erityiskysymyksiä (OT00BE25-3001)

ON-työ/Tutkielma

Annika Vappula

14.12.2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ / Tutkielma

Oppiaine: Oikeustieteellinen tiedekunta, Kestävän yritystoiminnan oikeudellisia erityiskysymyksiä

Tekijä: Annika Vappula

Otsikko: Code of conduct ja sen vaikutus yritysten vastuullisuustoiminnassa – Tarkastelussa Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeet

Ohjaaja: Mikko Rajavuori

Sivumäärä: 24 sivua

Päivämäärä: 14.12.2024

Tiivistelmä

Code of conduct eli eettinen toimintaohje on yksi yritysten käyttämä itsesääntelymenetelmä, jossa tuodaan esiin yrityksen arvot, toimintatavat ja keskeiset päätöksenteon lähtökohdat. Ohjeiden taustalla on ensisijaisesti halu sitoutua vastuulliseen liiketoimintaan ja lakien asettamiin vaatimuksiin, ja niillä voi olla merkitystä yhtiöiden sopimussuhteissa. Tyypillisesti toimintaohjeet käsittelevät muun muassa ihmisoikeuksia, ympäristön suojelua, ilmastonmuutosta, korruptiota, kauppapakotteita, turvallisuuskysymyksiä, kilpailua, viestintää sekä väärinkäytöstilanteita.

Tässä työssä tarkastellaan Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeiden sisältöä, keskittyen erityisesti ihmisoikeus- ja ympäristökysymyksiin. Työssä vertaillaan yhtiöiden toimintaohjeiden sisällöllisiä yhtäläisyyksiä ja eroja sekä tarkastellaan toimintaohjeiden kytkeytymistä sääntelyyn, erityisesti soft law -sääntelyyn. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten yhtiöt suhtautuvat toimintaohjeissaan voimassa oleviin sääntelyinstrumentteihin ja minkälaisia vaikutuksia toimintaohjeilla on yhtiöiden sidosryhmien toimintaan käytännön tasolla, erityisesti työsopimuksissa ja toimittajasopimuksissa. Työssä pureudutaan code of conducteja koskeviin aikaisempiin tutkimuksiin ja käytetään lainopillisia menetelmiä tarkasteltaessa toimintaohjeiden oikeudellista merkitystä.

Toimintaohjeilla työntekijöille ja toimittajille voidaan asettaa tiettyjä velvoitteita. Lisäksi oikeuskäytäntöä löytyy siitä, että toimintaohjeet voivat saada aikaan myös oikeuksia työntekijöille. Erityisesti toimittajille suunnatuissa ohjeissa löytyy eroavaisuuksia tarkasteltavien yhtiöiden välillä. Toimintaohjeiden käytäntöön vieminen vaatii tehokasta valvontaa, koulutusta ja resursseja. Yksityisen sektorin sääntelyvälineinä toimintaohjeet voivat täydentää tai korvata lainsäädäntöä, erityisesti tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei tarjoa riittävästi suojaa työntekijöille. Koska toimintaohjeilla voidaan saada aikaan erilaisia velvoitteita ja vaikutuksia esimerkiksi työntekijöille, toimittajille tai muille sidosryhmille, joskus toimintaohjeiden, sopimusten ja sääntelyn välinen raja voi olla häilyvä. Kaiken kaikkiaan toimintaohjeet ovat monipuolinen työkalu, jotka edistävät yritysten vastuullisuutta ja vaatimustenmukaisuutta, samalla kun ne voivat myös parantaa yrityksen mainetta ja sitoutumista yhteiskunnallisiin odotuksiin.

Avainsanat: code of conduct, supplier code of conduct, eettinen toimintaohje, yritysvastuu, soft law

Sisällys

Kirjoituksen otsikko	I
Lähteet.....	VI
Lyhenteet.....	X
1 Johdanto.....	1
1.1 Code of conduct yrityksen vastuullisuustoiminnassa.....	1
1.2 Tarkastelussa Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeet	2
1.3 Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät ja työn rakenne	3
2 Code of conductin laatiminen ja motiivit sen taustalla.....	4
2.1 Toimintaohjeen oikeudellinen puoli.....	4
2.2 Toimintaohjeen tavoitteet	5
2.3 Toimintaohjeen laatiminen ja muotoilu	7
3 Keskon, Marimekon ja Nesteen sitoutuminen vastuullisuustoimintaan	8
3.1 Sitoutuminen ihmisoikeuksien kunnioittamiseen	8
3.2 Toimet ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi.....	9
3.3 Ympäristön hyvinvoinnin edistäminen	11
3.4 Sitoutuminen ilmastonmuutoksen torjuntaan	12
3.5 Turvallisuus: työntekijöiden, tietojen ja omaisuuden suojele.....	14
4 Code of conduct sopimussuhteessa.....	16
4.1 Toimintaohjeen oikeusvaikutukset	16
4.2 Toimintaohje työsuhteessa.....	16
4.2 Toimintaohje yhtiön ja toimittajan välisessä sopimuksessa.....	18
5 Code of conductin vieminen käytäntöön	21
5.1 Toimintaohjeiden soveltaminen	21
5.2 Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeiden toteuttaminen	21
6 Yhteenveto.....	23

Lähteet

Kirjallisuus

Beckers, Anna, Enforcing Corporate Social Responsibility Codes: On Global Self-Regulation and National Private Law. Hart Publishing 2015.

Beckers, Anna, Regulating Corporate Regulators through Contract Law? The Case of Corporate Social Responsibility Codes of Conduct. European University Institute. Max Weber Programme 2016/12.

Diller, Janelle, A social conscience in the global marketplace? Labour dimensions of codes of conduct, social labelling and investor initiatives. International Labour Review, Vol. 138 (1999), No. 2. s. 99-130.

Frankental, Peter, The UN Universal Declaration of Human Rights as a corporate code of conduct. Business Ethics: A European Review, number 2 s. 129–133. April 2002.

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo, Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Talentum Helsinki 2010.

Nieminen, Liisa, Ristiriitainen soft law – liian paljon vai liian vähän soft law'ta? Lakimies 7–8/2020, s. 1081–1103.

Ratsula, Niina, Compliance – Eettinen ja vastuullinen liiketoiminta. Talentum 2016.

Ratsula, Niina, Oikein toimimisen kulttuuri: johtajan opas eettisen organisaation rakentamiseen. Edita 2019.

Medialähteet

Finnwatch, Marimekko taipui Kiinan painostuksen alla?

<https://finnwatch.org/fi/uutiset/marimekko-taipui-kiinan-painostuksen-alla?> (Luettu 26.10.2024).

Muut lähteet

amfori BSCI, amfori BSCI:n toimintaperiaatteet, 2017.

https://assets.ctfassets.net/8122zj5k3sy9/X9mSchJzi6HfO4F3TLx5u/3ec8ae5fbfe3feb601150ef82309410/1514666397.amforiBSCICodeofConduct_FI.pdf (Luettu 26.10.2024).

Ihmisoikeuskeskus, YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet.

<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/yritysvastuu/yk-n-yrityksia-ja-ihmisoikeuksia/> (Luettu 15.10.2024).

Kesko, K Code of Conduct K-ryhmän vastuullisen liiketoiminnan ohjeet. 2024.

<https://www.kesko.fi/4934d6/globalassets/pdf-tiedostot/k-code-of-conduct-2024/k-code-of-conduct-personnel-fi---2024-02-29.pdf> (Luettu 17.10.2024).

Kesko, Kesko on tehnyt ihmisoikeusarvioinnin ja julkaissut ihmisoikeussitoumuksen.

Kesko lehdistötiedote 23.9.2026. <https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/lehdistotiedotteet/2016/kesko-on-tehnyt-ihmisoikeusarvioinnin-ja-julkaissut-ihmisoikeussitoumuksen-/> (Luettu 26.10.2024).

Kesko, Maailman vastuullisimmat yritykset listattu: Kesko valittiin maailman toiseksi vastuullisimmaksi ja Euroopan vastuullisimmaksi päivittäistavarakaupan yritykseksi.

Sijoittajauutinen/2023. <https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/sijoittajauutiset/2023/maailman-vastuullisimmat-yritykset-listattu-kesko-valittiin-maailman-toiseksi-vastuullisimmaksi-ja-euroopan-vastuullisi/> (Luettu 3.10.2024).

Kesko, Tietosuoja: K-Plussa. Päivitetty viimeksi 2.12.2024.

https://tietosuoja.kesko.fi/category/k_plussa#tietosuojaaseloste (Luettu 11.12.2024).

Kesko, Yhteistyökumppaneiden K Code of Conduct. 2024.

<https://www.kesko.fi/4934d6/globalassets/pdf-tiedostot/k-code-of-conduct-2024/k-code-of-conduct-supplier-fi---2024-02-29.pdf> (Luettu 25.10.2024).

Marimekko, Edistämme ihmisoikeuksia, elämiseen riittävää palkkausta, työntekijöiden voimaannuttamista ja turvallisia työolosuhteita toimitusketjussamme <https://company.marimekko.com/fi/vastuullisuus/kohti-oikeudenmukaisuutta-ja-tasa-arvoa/ihmisoikeudet-toimitusketjuissa/> (Luettu 26.10.2024).

Marimekko, Marikoodi; Marimekon code of conduct -toimintaohje. Syyskuu 2024. https://company.marimekko.com/app/uploads/2024/09/Marikoodi_Code-of-Conduct_FI-9-2024.pdf (Luettu 17.10.2024).

Marimekko, vuosikertomus. 2023.

https://company.marimekko.com/app/uploads/2024/03/Marimekon_vuosi_2023-1.pdf (Luettu 27.10.2024).

Neste, Eettiset säännöt.

https://www.neste.fi/sites/neste.fi/files/Code_of_Conduct_Finnish_1_0.pdf (Luettu 17.10.2024).

Neste, Human Rights Principle, 2022. https://www-old.neste.com/sites/neste.com/files/neste_human_rights_principle_0.pdf (Luettu 26.10.2024).

Neste, Ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

<https://www.neste.fi/konserni/vastuullisuus/ihmisoikeudet> (Luettu 26.10.2024).

Neste, Tietoa Nesteestä. <https://www.neste.fi/konserni/tietoa-meista> (Luettu 30.11.2024).

Neste, Toimittajan eettiset säännöt. 1.1.2020.

https://www.neste.com/files/pdf/74Vxy9d18CyRMfnBpgltkg-Finnish_2020_Supplier_Code_of_Conduct.pdf (Luettu 26.10.2024).

Neste, Vastuullisuus Nesteellä.

<https://www.neste.fi/konserni/vastuullisuus/vastuullisuus-nesteella> (Luettu 29.10.2024).

Neste, Vuosikertomus 2023. PDF-dokumentti.

<https://www.neste.fi/konserni/medialle/materiaalit/vuosikertomukset> (Luettu 26.10.2024).

Tieteen termipankki, Lainoppi.

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:oikeustieteellinen_tutkimus/laajempi_kuvaus (Luettu 14.12.2024).

Ulkoministeriö, Ihmisoikeussopimukset ja -raportit.

<https://um.fi/ihmisoikeussopimukset-ja-raportit> (Luettu 25.10.2024).

Lyhenteet

amfori BSCI	amfori Business Social Compliance Initiative
EU	Euroopan unioni
ILO	Kansainvälinen työjärjestö (International Labour Organization)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
UNGP	YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Code of conduct yrityksen vastuullisuustoiminnassa

Yritysvastuuseen kuuluu keskeisesti lakien ja muiden sääntöjen noudattamisen lisäksi eettiset kysymykset. Eettisyydessä voidaan katsoa olevan kyse yrityksen sisäisistä valinnoista; yrityksessä tehtävistä päätöksistä, valinnoista, arvoista ja käyttäytymisestä, kun taas compliance eli vaatimustenmukaisuus kuvastaa tyypillisesti ulkoa tulevia vaatimuksia.¹ Eettisyys ja compliance ovat kytkeytyneitä toisiinsa eikä enää riitä pelkästään lakien asettamien vaatimusten täyttäminen.² Tämän takia yritysten itsesääntelymenetelmillä on merkitystä yritysten vastuullisuustoiminnassa. Yrityksiltä vaaditaan aktiivisia keinoja esimerkiksi kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi, joita voivat olla erilaiset vastuullisuusohjeet, hiilineutraalisuustavoitteet tai muut ilmastonmuutosta edistävät tavoitteet. Lain asettamia vaatimuksia ylittääkseen yritykset laativat omia eettisiä periaatteita, ohjeita ja toimintatapoja, joiden tavoitteena voidaan nähdä yrityksen vastuullisen toiminnan ohjaaminen³ ja yrityskulttuurin kehittäminen.

Yksi yrityksen itsesääntelykeinoista – code of conductien laatiminen alkoi näkyä yrityksissä Suomessa 2000-luvulla.⁴ Kuitenkin tutkimusta yritysten eettisistä ohjeista löytyy maailmalta jo 1970-luvulta alkaen.⁵ Code of conductilla tarkoitetaan yrityksen laatimaa ohjeistusta sen keskeisistä toimintatavoista, arvoista sekä päätöksentekoa ohjaavista periaatteista. Suomenkielisenä ilmaisuna voidaan käyttää esimerkiksi eettiset toimintaohjeet tai eettiset säännöt. Yhtiöt laativat usein myös omat toimintaohjeensa toimittajilleen. Nämä supplier code of conductit ohjaavat yrityksen ja toimittajan välistä liikesuhdetta ja asettavat rungon keskinäiselle sopimiselle. Toimintaohjeet julkaistaan tyypillisesti yrityksen nettisivuilla, mutta osa asiakirjoista on ainoastaan sopimusosapuolten tiedossa.

Mualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa yritysten toimintaohjeista on kirjoitettu paljon. Tämä tutkimuksellinen kiinnostus code of conducteja kohtaan liittyy muun muassa muuttuvaan kansainväliseen sääntely-ympäristöön ja tästä seuraaviin vastuuvollisuuksiin sekä yhteiskunnallisiin odotuksiin yhtiöissä. Samoin yhtiöiden laajentuminen kotimaisilta

---

¹ Ratsula 2019, s. 5

² Ratsula 2016, s. 12

³ Ratsula 2016, s. 48

⁴ Ratsula 2016, s. 47

⁵ Beckers 2016, s. 3

markkinoilta ylikansallisiksi yhtiöiksi lisää tarvetta yhteisille kulttuurisesti ja oikeudellisesti johdonmukaisille eettisille ja sosiaalisille ohjeille.⁶ Globaaleihin ongelmiin, kuten korrupioon, liiketoiminnan ekologisuuteen ja ihmisoikeuksien turvaamiseen ei ole määritelty selkeää vastuunjakoa julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Tätä institutionaalisesti häilyvää tilaa yritysten code of conducteilla ja niiden tutkimuksella on pyritty täyttämään.⁷

1.2 Tarkastelussa Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeet

Tässä työssä perehdyn kolmen suomalaisen pörssiyrityksen laatimaan code of conductiin sekä supplier code of conductiin. Tarkastelen niiden sisältöä ja yhtiöiden suhtautumista omiin toimintaohjeisiinsa aiemman tutkimuksen ja oikeuskirjallisuuden valossa. Seuraavaksi esittelen yhtiöt lyhyesti.

Kesko on yksi Suomen suurimmista päivittäistavarakaupan toimijoista ja yhdessä K-kauppiainden kanssa se muodostaa K-ryhmän. Lisäksi Kesko toimii rakentamisen, talotekniikan ja autojen kaupassa. Se on valittu maailman toiseksi vastuullisimmaksi päivittäistavarakaupaksi ja Euroopan vastuullisimmaksi vuonna 2023 Corporate Knights:n julkaisemassa Global 100 -listauksessa. Tähän vastuullisuusarviointiin osallistuu vuosittain 6000 pörssiyritystä, joita arvioidaan erilaisilla ympäristövastuun, sosiaalisen vastuun ja hyvän hallinnon mittareilla. Kesko on myös ainoa yritys maailmassa, joka on pysynyt kyseisellä sadan yrityksen listalla joka vuosi vuodesta 2005 lähtien.⁸ Kesko on julkaissut K Code of Conductin eli K-ryhmän vastuullisen liiketoiminnan ohjeet sekä yhteistyökumppaneiden K Code of Conductin.

Marimekko tunnetaan suomalaisena designyrityksenä, joka valmistaa vaatteita, kodintekstiilejä, laukkuja ja astioita. Yhtiön keskeisiä markkinoita Pohjois-Euroopan lisäksi ovat Aasian-Tyynenmeren alue ja Pohjois-Amerikka. Marimekko kuvailee toimintaansa ja suunnittelufilosofiaansa siten, että ne ovat aina perustuneet kestäväan lähestymistapaan, jossa tavoitteena on luoda ajattomia, käytännöllisiä ja korkealaatuisia tuotteita, jotka tuovat ihmisille iloa pitkään. Lisäksi tuotteet valmistetaan Marimekon arvoja mukaillen ympäristöä

---

⁶ Beckers 2016, s. 7

⁷ Beckers 2016, s. 9

⁸ Kesko, Maailman vastuullisimmat yritykset listattu 2023

ja ihmisiä kunnioittaen.⁹ Marimekko on nimennyt toimintaohjeensa Marikoodiksi. Lisäksi se on laatinut Marimekko Supplier Code of Conductin toimittajilleen.

Neste toimii maailman suurimpana uusiutuvan lentopolttoaineen, uusiutuvan dieselin sekä polymeeri- ja kemikaaliteollisuuden uusiutuvien raaka-aineratkaisujen tuottajana. Lisäksi sillä on toimintaa muovijätteen kemiallisen kierrätyksen saralla. Nesteellä on jalostamot Suomessa, Alankomaissa ja Singaporessa. Kuten Kesko, myös Neste on vastuullisuuslistauksissa sijoittunut hyvälle sijoille viime vuosina.¹⁰ Nesteen vastuullisuustavoitteena on maailmanlaajuisesti johtava asema uusiutuviin ja kiertotalousratkaisuihin sekä asiakkaidensa auttaminen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä vähintään 20 miljoonalla CO₂e-tonnilla vuodessa vuoteen 2030 mennessä.¹¹ Erona kahteen muuhun yhtiöön, Nesteellä on myös suuri valtio-omistus. Nesteen code of conduct on nimetty Eettiseksi säännöiksi ja sillä on erikseen myös Toimittajan eettiset säännöt.

1.3 Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät ja työn rakenne

Tarkastelen Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeiden sisältöä, tutkin niiden tavoitteita heijastaen niitä code of conducteja koskevaan tutkimukseen sekä vertailen sisällöllisiä yhtäläisyyksiä ja eroja yhtiöiden välillä. Koska toimintaohjeet käsittelevät monia aiheita, rajaan tarkasteluni keskeisimpiin aiheisiin, kuten ihmisoikeus- ja ympäristökysymyksiin. Tarkastelen yhtiöiden toimintaohjeiden kytkeytymistä sääntelyyn ja yhtiöiden toimintaa ohjaavan sääntelymäärän vuoksi keskityn tässä työssä erityisesti soft law -sääntelyyn. Lisäksi tarkastelen, miten yhtiöt toteuttavat toimintaohjeita käytännön tasolla. Varsinaiset tutkimuskysymykseni ovat, miten Kesko, Marimekko ja Neste suhtautuvat toimintaohjeissaan voimassa oleviin sääntelyinstrumentteihin ja minkälainen vaikutus toimintaohjeella on yhtiöiden sidosryhmien toimintaan käytännön tasolla erityisesti työsopimusten ja toimittajasopimusten myötä.

Olen kerännyt code of conducteihin liittyvää tutkimusta Suomesta ja maailmalta. Näiden kirjoitusten valossa ja yhtiöiden toimintaohjeita tarkastelemalla rakennan tutkimukseni lainopillisia metodeja käyttäen empiirisellä näkökulmalla tarkasteltuna. Lainopilla

---

⁹ Marikoodi, s. 10

¹⁰ Neste, Vastuullisuus Nesteellä

¹¹ Neste, Tietoa Nesteestä

tarkoitetaan vakiintuneesti voimassa olevan oikeuden tulkintaa ja systematisointia.¹² Tulkinnan avulla pyritään antamaan tulkintakannanottoja oikeudelliseen ongelmaan¹³, kun taas systematisoinnilla jäsenellään normien välisiä yhteyksiä. Lainopin avulla voidaan hahmottaa oikeudellisten järjestelyjen kokonaisuutta ja niiden välisiä suhteita.¹⁴ Katson, että tässä opinnäytetyössä on pääosin systematisoivia elementtejä, sillä tarkoituksena on jäsenellä toimintaohjeita koskevaa oikeutta, niitä koskevia järjestelyjä ja näiden välisiä suhteita.

Työ etenee siten, että kerron code of conductien laatimisesta yleisesti sekä yritysten tavoitteista niiden taustalla aikaisempiin tutkimuksiin pohjautuen. Tämän jälkeen perehdyn tarkemmin Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeiden keskeiseen sisältöön ja yhtiöiden suhtautumiseen ja sitoutumiseen vastuullisuuskysymyksissä. Seuraavaksi pureudun toimintaohjeiden merkitykseen yhtiöiden sopimussuhteissa, etenkin työ- ja toimittajasopimuksissa sekä toimintaohjeiden myötä mahdollisesti syntyviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Lisäksi käsitelen toimintaohjeiden soveltamista ja toteuttamista käytännön tasolla yhtiöiden ja yhteistyökumppaneiden toiminnassa. Lopuksi kokoan havaintoni yhteen.

---

¹² Tieteen termipankki: lainoppi

¹³ Hirvonen 2011, s. 22

¹⁴ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2010, s. 20–21

2 Code of conductin laatiminen ja motiivit sen taustalla

2.1 Toimintaohjeen oikeudellinen puoli

Yritysten toimintaympäristöä määrittävät oikeudellisten kysymysten lisäksi muun muassa kaupalliset, markkinointiin ja digitalisaatioon liittyvät kysymykset, joita yritysten täytyy päätöksenteossaan huomioida. Kansallisen sääntelyn lisäksi tulee soveltaa EU-sääntelyä sekä muita kansainvälisiä säädöksiä. Koska yritysten tulee toiminnassaan noudattaa lakeja, myös ne vaikuttavat code of conductien laatimisen taustalla. Kuitenkin yrityksillä on melko vapaat kädet laatia toimintaohjeet omista lähtökohdistaan, omien arvojen ja käytäntöjen pohjalta. Neste erottautuu yhtiöistä sillä, että se tuo omat arvonsa selkeästi esiin, ja toimintaohjeen rakenne on laadittu näiden arvojen pohjalta, joita ovat we care, we have courage ja we cooperate.

Koska toimintaohjeiden laatimista tai sisältöä ei ole erikseen säädelty, toimintaohjeissa sitoudutaan usein myös oikeudellisesti ei-sitovaan oikeuteen. Tämä soft law on tyypillisesti kansainvälisten organisaatioiden tuottamia suosituksia, julistuksia ja ohjeistuksia. Tavallista tälle sääntelylle on, että se ei ole lainsäätäjän asettamaa oikeutta eikä siten velvoita sellaisenaan. Soft law -sääntely voi kuitenkin saada käytännön tasolla suurta merkitystä¹⁵ ja se voi saada velvoittavan aseman esimerkiksi silloin, jos aiheesta ei ole oikeudellisesti sitovaa sääntelyä¹⁶.

Vaikka oikeudelliset seikat saattavat vaikuttaa toimintaohjeiden laatimisen taustalla, tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että juridinen puoli on vain pieni osa yrityksen toimintaohjeiden laatimisprosessia.¹⁷ Tämä näkyy myös Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeissa. Niissä viitataan vain murto-osaan siitä sääntelystä, joka todellisuudessa ohjaa yhtiöiden toimintaa ja päätöksentekoa. Yhtiöt kertovat sitoutuneensa kaikkiin toiminnassaan sovellettaviin lakeihin ja edellyttävänsä tätä myös yhteistyökumppaneiltaan. Kuitenkin konkreettiset esimerkit sääntelystä jäävät lähinnä soft law -oikeuden tasolle ja toimintaohjeet sisältävät ainoastaan muutamia mainintoja yksittäisistä laeista, kuten arvopaperimarkkinalain ja yhteistoimintalain soveltamisesta. Lisäksi Marimekko kertoo pyrkivänsä ylittämään lakien asettamat vaatimukset. Samoin Nesteen eettiset säännöt luovat

---

¹⁵ Nieminen 2020, s. 1081

¹⁶ Nieminen 2020, s. 1082

¹⁷ Beckers 2016, s. 10

toiminnalle vähimmäisvaatimukset, ja jos paikallinen laki tai säännös poikkeaa näistä säännöistä, on varmistettava, että molempia noudatetaan. On havaittu, että tämän tyyllisellä viestinnällä yritys pyrkii sosiaalisten odotusten ylittämiseen. Code of conduct toimii usein myös moraalisen velvoitteenä,¹⁸ jolloin pyritään toimimaan oikeudenmukaisesti tai eettisesti oikein riippumatta siitä, onko kyseistä toimintaa erikseen säädelty.

Tutkimuksellista näyttöä löytyy myös siitä, että yritykset saattavat toimintaohjeissaan tarkoituksella välttää sitoutumasta lakeihin tai muihin säädöksiin. Aihetta tutkinut Anna Beckers käyttää esimerkkinä Volkswagen Group:n code of conductia, jossa kerrotaan, ettei yhtiö ikinä sitoudu ainoastaan lakeihin ja sisäisiin määräyksiin. Lisäksi ”we also see voluntary commitments and ethical principles as an integral component of our corporate culture, providing a frame of reference we can use to guide our decision-making”. Beckersin mukaan yhtiön asenne viestii välinpitämätöntä ja välttelevää asennetta sitovaan sääntelyyn. Lainsäädäntö halutaan jättää toimintaohjeen ulkopuolelle ja valita sen sijaan yhtiön oma autonominen pätevyysperusta yhtiössä tehtäville päätöksille.¹⁹

Tarkasteltavissa toimintaohjeissa on havaittavissa samantyyllisiä piirteitä. Jokainen yhtiöistä viittaa monessa kohdassa omiin politiikkoihin, sitoumuksiin ja periaatteisiin, jotka antavat lisätietoa menettelytavoista. Esimerkiksi Nesteellä on muun muassa ihmisoikeusperiaate, vastuullisuuspolitiikka ja turvallisuuden pääsäännöt. Se mainitsee, että sen ihmisoikeussitoumus ja -periaate määrittävät Nesteen oikeuksiin perustuvan toimintamallin perustan ja standardit kaikissa Nesteen liiketoimintapäätöksissä.²⁰ Samoin Kesko mainitsee muun muassa sen ihmisoikeussitoumuksen ja vaikutusarvioinnin sekä Marimekko monimuotoisuutta ja tasa-arvoa koskevat suunnitelmansa, sisäpiiriohjeen sekä kilpailuohjeistuksensa. Näillä yhtiön itse luomilla eettisillä käytännöillä ja standardeilla pyritään luomaan kuvaa tarkoin määritellyistä ja säännellyistä menettelyistä, ilman sitoutumista yksittäisiin lakeihin.

2.2 Toimintaohjeen tavoitteet

Lähtökohtana code of conductin laatimiselle voidaan pitää sitoutumista vastuulliseen liiketoimintaan ja lakien asettamiin vaatimuksiin. Toimintaohjeen julkaisemisella viestitään

---

¹⁸ Beckers 2016, s. 10-11

¹⁹ Beckers 2016, s. 11

²⁰ Neste, eettiset säännöt, s. 7

sekä yrityksen sisällä että sen ulkopuolelle näistä sitoumuksista. Kuitenkin tutkimukset yritysten todellisista motiiveista laatia toimintaohjeitaan ovat osoittaneet myös muita taustalla vaikuttavia tavoitteita.²¹

Koska toimintaohjeilla pyritään antamaan tietoa yrityksestä ja sen toiminnasta myös yrityksen ulkopuolelle, kuten asiakkaille ja muille sidosryhmille, voi tällä viestinnällä olla vaikutusta myös yrityksen maineeseen ja asemaan markkinoilla.²² Joskus toimintaohje voidaankin nähdä enemmän julkisena maineenparannuskampanjana kuin todellisena pyrkimyksenä kehittää ja vaikuttaa yrityksen toimintaan.²³ Yritysten informaatiolla ulkopuolelle voidaan saavuttaa myös kilpailuetua asiakkaiden ja työntekijöiden suhteen.²⁴

Kesko ja Marimekko kertovat toimintaohjeensa alussa sen tarkoituksesta. K Code of Conductin tarkoituksena on ohjata ja tukea yhtiössä tehtävissä päätöksissä sekä toimia hyvän yrityskulttuurin lähteenä. Tavoitteena on koko K-ryhmän kattava yhteinen käsitys toimintaa ohjaavista periaatteista, ja jokaisella työntekijällä ja esihenkilöllä on vastuu viedä toimintaohjeet käytäntöön.²⁵ Marikoodin tarkoituksena on korostaa Marimekon arvoja ja vahvistaa sitoutumista vastuullisiin liiketoimintakäytäntöihin eettisten, sosiaalisten ja ekologisten periaatteiden mukaisesti. Marikoodi vahvistaa myös sitoutumista korkeisiin eettisiin standardeihin.²⁶

Nesteen eettisissä säännöissä ei sen sijaan ole määritelty sen tarkoitusta erillisen otsikon alle, mutta toimitusjohtaja kertoo alkupuheessaan, että kaikella Nesteen toiminnalla on yksi tarkoitus: luoda elinvoimaisempi maapallo lapsillemme. Nesteen eettiset säännöt luovat puitteet sen arvoille ja heijastavat sitoutumista keskeisiin sidosryhmiin eli työntekijöihin, toimittajiin, asiakkaisiin, sijoittajiin ja yhteisöihin, joissa toimintaa harjoitetaan. Nämä säännöt antavat toimitusjohtajan mukaan myös välineet ja ohjeet oikeiden päätösten tekemiseen päivittäisessä työssä ja edistää samalla avoimuutta, eettistä toimintaa ja vastuullisuutta.²⁷

---

²¹ Beckers 2016, s. 10

²² Beckers 2016, s. 10

²³ Beckers 2015, s. 26

²⁴ Beckers 2016, s. 10

²⁵ Kesko, CoC, s. 4

²⁶ Marikoodi, s. 5

²⁷ Neste, Eettiset säännöt, s. 2

2.3 Toimintaohjeen laatiminen ja muotoilu

Koska oikeudellisten seikkojen on havaittu jäävän taka-alalle toimintaohjeita laadittaessa, on myös tavallista, että toimintaohjeita pyritään muotoilemaan siten, etteivät ne vaikuttaisi oikeudellisesti sitovilta. Esimerkiksi julkisen sitoumuksen kaltaiseen muotoon laadittu toimintaohje on tästä näkökulmasta tarkoituksenmukaisempi valinta kuin sopimuksenomaiseksi laadittu toimintaohje.²⁸ Usein toimintaohjeiden muoto viittaa pikemminkin yksipuoliseen julistukseen, joka on tyyppillinen tapa laatia eettisiä koodeja ja yrityksen tietoinen valinta jättää esimerkiksi juridinen teksti vähemmälle.²⁹ Tämän voi havaita myös tarkasteltavien yhtiöiden kohdalla. Kesko, Marimekko ja Neste ovat panostaneet toimintaohjeidensa visuaaliseen ilmeeseen muun muassa tekstinasettelulla ja kuvilla. Toimintaohjeet on laadittu helposti lähestyttävään muotoon ja muistuttavat enemmän julistusta kuin sopimusta. Kuitenkaan itse tekstin sanomaan lukija ei välttämättä saa tarttumapintaa ja teksti voi helposti jäädä ainoastaan kauniiden korulauseiden tasolle.

Toimintaohjeen sisällön tulisi olla koko organisaation tiedossa työntekijöistä kansainvälisiin liikeyhteistyöryhmiin,³⁰ jolloin täytyy myös huomioida eri lähtökohdista tulevat lukijat. Tästä näkökulmasta onkin tarkoituksenmukaista jättää juridinen puoli vähemmälle huomiolle. Yksipuolinen julistus voidaan nähdä myös strategisena keinona, jolla pyritään vaikuttamaan yleisöön – eli potentiaalsiin asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin sekä sitouttamaan yrityksen työntekijät ja yrityksen liikeyhteistyöryhmiin toimitusketjuissa.³¹

Toisaalta supplier code of conductia laaditaan myös sopimuksen kaltaiseen muotoon. Keskeisillä yhteistyökumppaneiden toimintaohjeet noudattavat samaa visuaalisempaa ja julistuksenomaista linjaa kuin koko K-ryhmän kattavat toimintaohjeetkin, kun taas Marimekon ja Nesteen toimittajien ohjeet ovat laadittu enemmän sopimuksenomaisiksi. Etenkin Nesteellä toimittajien ohjeet noudattavat hyvin tyyppillistä sopimusasiakirjan pohjaa tekstinasettelultaan ja juoksevalla numeroinnillaan.

---

²⁸ Beckers 2016, s. 10

²⁹ Beckers 2016, s. 10

³⁰ Ratsula 2016, s. 49

³¹ Beckers 2016, s. 14

3 Keskon, Marimekon ja Nesteen sitoutuminen vastuullisuustoimintaan

3.1 Sitoutuminen ihmisoikeuksien kunnioittamiseen

Kesko kertoo julkaisseensa ihmisoikeuksiin liittyvän sitoumuksen ja vaikutusarvioinnin YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisesti.³²

Yhteistyökumppaneiden toimintaohjeessa se luettelee tärkeimpiä kansainvälisiä julistuksia ja sopimuksia, joihin se pohjaa ihmisoikeussitoumuksensa. Näitä ovat muun muassa YK:n ihmisoikeuksien julistus ja YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus, OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, ILO:n sopimus työelämän perusoikeuksista, YK:n Global Compact -aloite sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.³³

Marimekko kertoo kunnioittavansa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden lisäksi YK:n kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaisia ihmisoikeuksia.³⁴ Tällä se tarkoittanee YK:n sopimusjärjestelmään sisältyvää seitsemää ihmisoikeussopimusta ja kuutta niihin liittyvää pöytäkirjaa.³⁵ Lisäksi toimittajien ohjeessa se kertoo sitoutuvansa amfori BCSI:n Code of Conductiin, jonka Keskokin mainitsee yhteistyökumppaneiden toimintaohjeessa. Amfori BSCI on Foreign Trade Associationin perustama ohjelma, joka perustuu ajatukselle, että kansainvälisellä kaupalla on keskeinen asema ihmisten hyvinvoinnin ja sosiaalisesti kestävän taloudellisen kasvun takaajana.³⁶

Neste kertoo kunnioittavansa kansainvälisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia ja työelämän oikeuksia siten, kuin YK:n liiketoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet edellyttävät. Neste kunnioittaa kansainvälisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia siten kuin ne on määritelty kansainvälisessä ihmisoikeusasiakirjassa (the International Bill of Human Rights), jolla se viittaa sopimusasiakirjaan, joka koostuu ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julistuksesta, KP-sopimuksesta ja TSS-sopimuksesta.³⁷ Neste viittaa myös ihmisoikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien suojelussa ILO:n kahdeksaan perustavaa laatua olevaan yleissopimukseen. Nämä kahdeksan yleissopimusta perustuvat ILO:n työelämän

---

³² Kesko, CoC, s. 6

³³ Kesko, yhteistyökumppaneiden CoC, s. 6

³⁴ Marikoodi, s. 11

³⁵ Ulkoministeriö

³⁶ amfori BSCI

³⁷ Neste, Human Rights Principle, s. 2

peruseriaatteita ja oikeuksia koskevaan julistukseen. Tähän julistukseen katsotaan kuuluvan yhdistymisvapauden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tunnustaminen, pakkotyön kielto, lapsityövoiman kielto sekä samapalkkaisuus ja yhtäläinen kohtelu työelämässä.³⁸ Lisäksi Neste on sitoutunut YK:n Global Compact -yritysvastuualoitteen kymmeneen periaatteeseen, YK:n naisten voimaannuttamisen periaatteisiin, lasten oikeuksia ja liike-elämää koskeviin periaatteisiin sekä YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevaan julistukseen.³⁹

Yhtiöt ovat sitoutuneet ihmisoikeustoimissaan erityisesti YK:n ja kansainvälisten organisaatioiden sopimuksiin, julistuksiin ja periaatteisiin. Näistä yhtiöiden sitoumuksista huolimatta todelliset käytettävissä olevat resurssit ihmisoikeuksien turvaamiseksi voivat olla vähäisiä, sillä yrityksiin kohdistuvat kannustimet ihmisoikeuksien toteuttamisen suhteen ovat vielä melko rajalliset. Toisin on esimerkiksi ympäristön suojelemisen suhteen, jossa tarjotaan sääntelyn ja verotuksen kautta kannustimia yrityksille, jotka toimivat oikein ja rangaistuksia puolestaan yrityksille, joiden toiminnassa on moitittavaa. Joka tapauksessa sillä on katsottu olevan positiivisia vaikutuksia yrityksen brändille ja maineelle, jos yritys on valmis sitoutumaan julkisesti tiettyihin ihmisoikeuspolitiikkoihin.⁴⁰

3.2 Toimet ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi

Koska YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti yritysten on kartoitettava toimintansa ihmisoikeusvaikutukset ja -riskit, luotava järjestelmät riskien välttämiseksi sekä laadittava prosessit mahdollisia korjaustoimenpiteitä varten,⁴¹ Kesko julkaisi ihmisoikeuksia koskevan vaikutusarvioinnin vuonna 2016, jonka aikana kuultiin asiakkaiden, henkilöstön ja riskimaiden tehtaiden työntekijöiden näkemyksiä ihmisoikeuksien toteutumisesta K-ryhmän toiminnassa. Keskon mukaan selvityksen aikana tunnistettiin keskeiset ihmisoikeusvaikutukset ja arvioitiin niihin liittyviä riskejä, sekä sovittiin seurannasta, mittareista ja korjaavista toimenpiteistä. Asiakkaiden näkökulmasta selvityksestä ilmeni, että oikeus terveyteen, lasten oikeus erityissuojeluun sekä syrjinnän kielto ovat keskeisimmät suojeltavat ihmisoikeudet. Tehtaissa Kiinassa, Intiassa, Bangladeshissa ja Filippiineillä havaittiin työsuhteiden epävakautta ja puutteita esiintyi muun muassa työajoissa

---

³⁸ Matikainen 2015, s. 20

³⁹ Neste, ihmisoikeuksien kunnioittaminen

⁴⁰ Frankental 2002, s. 133

⁴¹ Ihmisoikeuskeskus

ja ylityökorvauksissa. Samoin työntekijöiden järjestäytymisvapaus oli estetty. Toimina ihmisoikeuksien edistämiseksi Kesko kertoi kehittävänsä auditointimenettelyjä.⁴²

Keskon toimintaohjeesta löytyy otsikko ”miten me K-ryhmässä varmistamme ihmisoikeuksien toteutumisen?” Kesko kertoo tässä muun muassa huolehtivansa aktiivisesti työolojen turvallisuudesta ja asiakkaiden asiointin turvallisuudesta, esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä tuoteturvallisuudesta. Yksilön arvoa, yksityisyyttä ja työntekijöiden järjestäytymisvapautta kunnioitetaan sekä henkilökuntaa kohdellaan yhdenvertaisesti.⁴³

Kuitenkin konkreettisia toimenpiteitä ei avata sen enempää. Maininnat siitä, miten esimerkiksi työturvallisuudesta huolehditaan tai miten yksilön arvon kunnioittaminen näkyy Keskon toiminnassa jäävät puuttumaan.

Neste edellyttää toimittajien eettisissä säännöissä, että toimittajat noudattavat soveltuvaa työolainsäädäntöä koskien muun muassa työaikaa, vähimmäispalkkaa, ylityötä, riittäviä taukoja ja vapaita. Lisäksi toimittajien tulee huolehtia yhdenvertaisesta työntekijöiden kohtelusta ja järjestäytymisvapaudesta sekä nuorten työntekijöiden suojelusta.⁴⁴ Neste on laatinut oman ihmisoikeusperiaatteensa ja ihmisoikeuksia koskevan due diligence -prosessin, jonka tarkoituksena on tunnistaa, ehkäistä ja lieventää haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia. Vuoden 2023 vuosikertomuksessa mainitaan konkreettisine toimina muun muassa Sedex-itsearviointi Porvoon, Rotterdamin ja Singaporen jalostamoilla, jonka avulla arvioitiin johtamisjärjestelmien ja ihmisoikeuksien asianmukaisen huolellisuuden puutteita. Myös ilmoituskanavien perustamisella voidaan käsitellä työntekijöiden ja alihankkijoiden huolenaiheita. Lisäksi Neste kartoitti varustamotoiminnassa aikarahtikumppaneiden toimintaa ihmisoikeuksien ja työkäytäntöjen osalta.⁴⁵ Neste kertoo vuosikertomuksessaan sitoutuneensa vähentämään eriarvoisuutta ja puuttumaan systemisten ihmisoikeusongelmien perimmäisiin syihin esimerkiksi maksamalla ja edistämällä toimeentulon turvaavia palkkoja, valmistelemalla ihmisiä tulevaisuuden työelämään, tarjoamalla turvallista ja varmaa työtä sekä luomalla oikeudenmukaisen ja osallistavan työpaikan ja arvoketjun.

Marimekko kertoo ihmisoikeuksia koskevasta due diligence -prosessistaan, joka perustuu sopimusvalmistajien huolelliseen arviointiin ja valintaan sekä heille asetettaviin

---

⁴² Kesko, lehdistötiedote

⁴³ Kesko, CoC, s. 6

⁴⁴ Neste, toimittajan eettiset säännöt

⁴⁵ Neste, vuosikertomus 2023, s. 74

sopimusvelvoitteisiin. Samoin sen kuuluminen amfori BSCI-toimintaan viestii siitä, että Marimekko tekee ainakin BSCI-auditointeja toimitusketjuissaan. Marimekko tekee myös sopimusvalmistajilleen kyselyitä esimerkiksi materiaalien alkuperästä ja hankinnan parissa työskentelevälle henkilöstölle annetaan vastuullisen hankinnan käytäntöihin ja ihmisoikeusasioihin liittyvää koulutusta.⁴⁶

Toisin kuin Kesko ja Neste ovat saaneet tunnustusta vastuullisuustoiminnastaan, Marimekon toimet ihmisoikeuksien suojelussa ovat saaneet kyseenalaistusta. Vuonna 2021 Finnwatch uutisoi Marimekon poistaneen nettisivuiltaan maininnan, jossa se kertoi, ettei hyväksy puuvillaa uiguurien autonomiselta alueelta Kiinasta ihmisoikeusrikkomusten vuoksi.⁴⁷ Tällä hetkellä Marimekko kertookin nettisivuillaan tiedostavansa puuvillan viljelyyn liittyvän riskin lapsi- ja pakkotyövoiman käyttöön, minkä takia se on allekirjoittanut Responsible Sourcing Networkin ylläpitämät puuvillaa koskevat sitoumukset. Se mainitsee haasteista varmistaa todellisuudessa ihmisoikeuksien toteutuminen koko arvoketjussa, mutta tekee töitä läpinäkyvyyden ja tuotanto-olosuhteiden edistämiseksi yhdessä sopimuskumppaneidensa kanssa.⁴⁸

3.3 Ympäristön hyvinvoinnin edistäminen

Kesko mainitsee huomioivansa toiminnassaan maapallon rajallisen kantokyvyn. Se on sitoutunut kansainvälisten ilmastokokousten tavoitteisiin ja asettanut tieteseen perustuvat päästövähennystavoitteet toiminnalleen ja arvoketjulle. Tavoitteena on ehkäistä luontokatoa omassa toiminnassa sekä koko arvoketjussa. Kesko kertoo rakentavansa valikoimansa siten, että tuotteet ja niiden pakkaukset kuormittavat luonnon monimuotoisuutta mahdollisimman vähän elinkaarensa aikana. Lisäksi kiertotalouden ja ruokahävikin vähentämisen myötä voidaan edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä.⁴⁹

Kesko edellyttää yhteistyökumppaneiltaan sitoutumista ”minimoimaan negatiiviset ja maksimoimaan positiiviset vaikutukset ilmastoon ja luontoon omassa toiminnassaan ja koko arvoketjussaan.” Lisäksi yhteistyökumppaneita kannustetaan muun muassa laskemaan omat kasvihuonekaasupäästöt ja asettamaan päästövähennystavoitteet sekä edistämään

---

⁴⁶ Marimekko, edistämme ihmisoikeuksia, elämiseen riittävää palkkausta...

⁴⁷ Finnwatch, 2021

⁴⁸ Marimekko, edistämme ihmisoikeuksia, elämiseen riittävää palkkausta...

⁴⁹ Kesko, CoC, s. 13

kiertotaloutta ja resurssien tehokasta käyttöä.⁵⁰ Keskeisiä toimia ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ovat kiinteistöjen ja kauppojen energiatehokkuuden parantaminen, päästöttömiin energialähteisiin ja vähäpäästöisiin kuljetuspolttoaineisiin siirtyminen sekä kestävien tuotteiden lisääminen valikoimaan.⁵¹

Marimekko kertoo pyrkivänsä vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään koko arvoketjussa esimerkiksi tekstiilimateriaalien valinnoilla, optimoimalla logistiikkaa ja lisäämällä uusiutuvia energialähteitä. Se on laatinut materiaalistrategian, jonka mukaan siirrytään vähäpäästöisempiin materiaaleihin, jotka kuluttavat vähemmän vettä, kemikaaleja ja fossiilisia luonnonvaroja. Jätteiden määrään, kierrätykseen ja materiaalien uusiokäyttöön kiinnitetään huomiota. Lisäksi jäteveden laatua seurataan kangaspainoissa ympäristölupaehtojen mukaisesti.⁵² Marimekko kertoo liittyneensä maailmanlaajuisen kiertotalousverkoston Ellen MacArthur -säätiön jäseneksi, joka työskentelee ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristöhaasteiden parissa. Samoin liittyminen Leather Working Group -aloitteeseen ja Responsible Animal Fiber -sertifikaatti kertovat Marimekon pyrkimyksestä käyttää toiminnassaan vastuullisemmin tuotettuja materiaaleja.⁵³

3.4 Sitoutuminen ilmastonmuutoksen torjuntaan

Neste erottautuu yhtiöistä kertomalla eettisissä säännöissään sitoutumisestaan ilmastonmuutoksen torjuntaan. Nesteen mukaan sen tarkoituksena on auttaa asiakkaitaan vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään ja tätä edistääkseen tarvitaan uutta innovointia. Se kertoo panostavansa huonolaatuisten raaka-aineiden muuntamiseen vastuullisiksi, korkealaatuisiksi tuotteiksi ja ratkaisuiksi. Tavoitteena on rakentaa uusia kasvualustoja uusiutuville ja kiertotalousratkaisuille, esimerkiksi vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen myös muovien osalta. Sillä on myös innovaatiohankkeita, joilla nykyisiä liiketoimintoja laajennetaan uusiutuvien jätteiden ja tähteiden monipuolisempaan käyttöön ja kehitetään liiketoimintaa jätemuovin kemiallisen kierrätyksen ympärille.⁵⁴ Toimittajiltaan se edellyttää jätevesien, päästöjen ja jätteiden tarkkailua ja käsittelyä sekä ilmastovaikutusten arviointia ja kasvihuonekaasujen vähentämistoimenpiteisiin ryhtymistä mahdollisuuksien mukaan.⁵⁵

---

⁵⁰ Kesko, yhteistyökumppaneiden CoC, s. 9

⁵¹ Kesko, CoC, s. 13

⁵² Marikoodi, s. 12

⁵³ Marimekko, vuosikertomus 2023, s. 10

⁵⁴ Neste, CoC, s. 12

⁵⁵ Neste, toimittajan eettiset säännöt

Nesteen vuosikertomuksessa kerrotaan toimista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Uusiutuvan dieselin toimituksia laajennettiin asiakkaille tieliikenteessä, kaivosteollisuudessa, terästehtailla ja rautateilla, sekä dieselin merikuljetuksissa toimivat tankkerit alkoivat käyttämään vähäpäästöisempää laivapolttoainetta. Tämä Neste Marine 0.1 Co-processed-polttoaine tukee Kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n tavoitteita merenkulkualan päästöjen vähentämisestä ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Lisäksi Neste edisti hankettaan uusiutuvan vedyn tuottamiseksi sekä muovien ja fossiilisten raaka-aineiden korvaamista vastuullisemmilla vaihtoehdoilla.⁵⁶

Marimekko pyrkii pienentämään ilmastovaikutuksia ja käyttämään luonnonvaroja tehokkaammin.⁵⁷ Vuosikertomuksessaan se kertoo sitoutuneensa Science Based Targets -aloitteeseen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Konkreettisia toimia kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi olivat muun muassa kierrätysmateriaalien osuuden kasvattaminen 21 prosenttiin ja luomumateriaalien osuuden kasvattaminen 20 prosenttiin kaikista hankituista tekstiileistä. Lisäksi sen kangaspainojen ja pääkonttorin energia tuli pelkästään uusiutuvista lähteistä.⁵⁸

On havaittu, että etenkin ympäristö- ja ilmastokysymyksissä yritykset asettavat toimintaohjeisiinsa sitovien oikeudellisten vaatimusten lisäksi omia standardeja, esimerkiksi hiilidioksidipäästöjen vähentämisen suhteen. Sitoutuminen päästöjen vähentämiseen voidaan nähdä yritysten vastauksena yhteiskunnalliseen paineeseen, sillä yhteiset kansainväliset linjat päästöjen vähentämiseen ovat vielä puutteelliset.⁵⁹ Neste viittaa ilmastonmuutoksen torjunnassa omaan vastuullisuuspolitiikkaansa, kaupalliseen politiikkaan sekä vastuullisuusperiaatteeseen. Lisäksi ympäristövaikutusten pienentämisessä se antaa lisätietoa operatiivisen toiminnan johtamisen politiikassa, Nesteen vastuullisen hankinnan periaatteessa, toimittajan vastuullisuushyväksyntää koskevassa periaatteessa sekä matkustusohjeessaan. Myös Keskolla on oma kestävän kehityksen hankintalinjaukset ja Marimekolla materiaalistrategia, jotka omalta osaltaan tukevat ympäristön hyvinvointia. Yrityksen oman sitoutumisen lisäksi on tyypillistä, että toimittajasopimukseen sisällytetään myös ehto toimittajan sitoutumisesta päästöjen vähentämiseen.⁶⁰

---

⁵⁶ Neste, vuosikertomus 2023, s. 18–19

⁵⁷ Marikoodi, s. 12

⁵⁸ Marimekko, vuosikertomus 2023, s. 9–10

⁵⁹ Beckers 2016, s. 12–13

⁶⁰ Beckers 2016, s. 12–13

3.5 Turvallisuus: työntekijöiden, tietojen ja omaisuuden suojeleminen

Neste edellyttää toimittajiaan työterveyden ja -turvallisuuden takaamiseksi järjestämään työntekijöille ja urakoitsijoille puhtaan juomaveden, puhtaat wc-tilat, riittävän ilmanvaihdon, hätäuloskäynnit, asianmukaisen valaistuksen sekä asianmukaisen ensiavun hätätilanteessa.⁶¹ Neste kertoo toteuttavansa itsearviointeja ja auditointeja turvallisuusvaatimusten varmistamiseksi. Samoin urakoitsijoiden turvallisuutta seurataan urakoitsijaturvallisuuden hallintamallilla. Neste raportoi vuosikertomuksessaan jalostamohankkeiden työtaturmien laajuudesta, ja tapaturmalaaajuus oli pysynyt turvallisuusstrategian mukaisena. Neste korostaa henkilöstön hyvinvoinnin merkitystä, ja se onkin laatinut erilaisia henkilöstöä koskevia periaatteita ja standardeja.⁶²

Etenkin immateriaalioikeuksien suojeleminen korostui yhtiöiden toimintaohjeissa. Marimekolla, jossa tuotteiden suunnittelu ja toteutus tapahtuu lukuisten eri suunnittelijoiden kanssa, on tärkeää huomioida immateriaalioikeuksien toteutuminen ja tekijänoikeuksien kunnioittaminen. Se harjoittaa suunnitteluprosessin valvontaa, jotta varmistutaan kuusin, tuotteen tai mallin alkuperäisyydestä.⁶³ Samoin Kesko ja Neste kertovat kunnioittavansa muiden immateriaalioikeuksia ja suojelevansa omiaan, kuten tavaramerkkejä, liikesalaisuuksia, patentteja, keksintöjä. Kesko edellyttää yhteistyökumppaneitaan toteuttavansa toimenpiteitä ja turvajärjestelyjä K-ryhmän immateriaalioikeuksien ja luottamuksellisen suojaamiseksi.⁶⁴

Kesko käsittelee toimintaohjeissaan työntekijöiden turvallisuuden lisäksi asiakkaiden asiointin turvallisuutta, johon kuuluu esteettömyys, saavutettavuus sekä tuotteiden ja palveluiden turvallisuus. Marimekolla turvallisuus kattaa työterveyden ja -turvallisuuden lisäksi tietoturvan ja käteisen turvallisen käsittelyn myymälöissä. Myös omaisuuden, brändin ja maineen suojeleminen tuodaan esiin Marikoodissa. Sekä Marimekko että Kesko asettavat voimassa olevien säädösten lisäksi toimittajille velvollisuuden käsitellä ja kerätä henkilötietoja vain asianmukaisiin tarkoituksiin ja varmistamaan tietoturvallisuuden toiminnassaan. Nesteen toimittajien eettisissä säännöissä kerrotaan työturvallisuudesta, mutta

---

⁶¹ Neste, toimittajan eettiset säännöt

⁶² Neste, vuosikertomus 2023, s. 72

⁶³ Marikoodi, s. 19

⁶⁴ Kesko, yhteistyökumppaneiden CoC, s. 11

henkilötietojen osalta mainitaan ainoastaan henkilötietosuoja koskevien lakien noudattaminen asettamatta yksityiskohtaisempia vaatimuksia.⁶⁵

Keskolla henkilötietojen käsittelyn tärkeys korostuu K-Plussa asiakasohjelman myötä, joka kerää ja käsittelee asiakkaiden tietoja. Plussa-jäsenten henkilötietojen käsittely perustuu sopimukseen Keskon ja jäsenen välillä, jäsenen antamaan suostumukseen, Keskon oikeutettuihin etuihin, esimerkiksi palveluiden ja liiketoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen taikka Keskon lakisääteiseen velvoitteeseen, kuten kirjanpidon järjestämiseen.⁶⁶ Myös Marimekolla on jäsenohjelma, joka käsittelee jäsenten henkilötietoja Marimekon tietosuojaselosteen mukaisesti.

---

⁶⁵ Neste, toimittajien eettiset säännöt

⁶⁶ Kesko, tietosuojaseloste

4 Code of conduct sopimussuhteessa

4.1 Toimintaohjeen oikeusvaikutukset

Luonteensa vuoksi toimintaohje voidaan nähdä sellaisenaan pikemminkin yksipuolisena sitoumuksena kuin molemminpuolisesti sitovana sopimuksena.⁶⁷ Kuitenkin yritysten solmiessa sopimuksia, toimintaohje voidaan ottaa sopimuksen osaksi. Usein näin toimitaan etenkin yritysten ja toimittajien välisissä sopimuksissa. Samoin työsopimukseen voidaan sisällyttää ehto, jossa yrityksen eettinen toimintaohje tulee työsuhteen osaksi.

Beckersin mukaan toimintaohjeiden sisällyttäminen sopimukseen on lähinnä yritysten strateginen keino, sillä toimintaohjeet hyödyntävät sopimuksen muotoseikkoja ja sopimusoikeudellisia keinoja voidaan hyödyntää niiden vastaisessa toiminnassa. Todellisuudessa kuitenkin oikeudellisiin toimiin ei lähdetä kevein perustein, vaikka toinen osapuoli toimisi ohjeen vastaisesti.⁶⁸ Vaikka toimintaohjetta ei nimenomaisesti olisi sidottu sopimukseen, se voi silti saada aikaan oikeusvaikutuksia. On katsottu, että tietyissä tilanteissa tällainen yksipuolinenkin sitoumus voi tulla oikeudellisesti sitovaksi. Työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa voidaan antaa merkitystä toimintaohjeelle sitovana dokumenttina. Samoin kuluttajille voi syntyä oikeutettuja odotuksia toimintaohjeiden perusteella. Esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että kuluttajille markkinointitarkoituksissa tehdyt yksipuoliset lupaukset voivat saada sitovan sopimuksen mukaisen luonteen. Maailmalla on myös tapauksia, joissa code of conductin rikkominen synnyttää vahingonkorvausvastuun.⁶⁹

4.2 Toimintaohje työsuhteessa

Maailmalta löytyy näyttöä siitä, että yksipuolisesti laadittu toimintaohje voi tulla oikeudellisesti sitovaksi työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa. Saksassa Wal-Martia vastaan käyty oikeustaistelu osoitti, että toimintaohjeen myötä työntekijöille syntyi oikeuksia ja velvollisuuksia. Lisäksi toimintaohjeen olisi oltava sopusoinnussa yhteistoimintaa koskevien sääntöjen ja työntekijöiden perusoikeuksien kanssa.⁷⁰ Koska työsuhdetta määrittävät joka tapauksessa työoikeudelliset säännöt sekä keskinäinen työsopimus, myös

---

⁶⁷ Beckers 2016, s. 13

⁶⁸ Beckers 2016, s. 12

⁶⁹ Beckers 2016, s. 16

⁷⁰ Beckers 2016, s. 15

toimintaohjeen ottaminen työsuhteen osaksi voi olla tarkoituksenmukaista. Toimintaohjeen sisällyttäminen työ sopimukseen tarjoaa myös mahdollisuuden turvautua sopimusoikeudellisiin keinoihin velvoitteiden täyttämässä ja toimintaohjeen vastaisessa toiminnassa.⁷¹

Keskon, Marimekon tai Nesteen toimintaohjeista ei käy ilmi, sisällytetäänkö ohjeet työntekijöiden työ sopimukseen. Toisaalta yhtiöt painottavat, että toimintaohje koskee jokaista työntekijää, joten oletettavaa on, että se annetaan työntekijälle tiedoksi työsuhteen alussa. Keskon code of conductissa on maininta, että toimintaohjeilla varmistetaan kaikkien työntekijöiden kesken vallitseva yhteisymmärrys päätöksiä ja toimintaa ohjaavista periaatteista. Lisäksi jokaisella työntekijällä ja esihenkilöllä on vastuu toimintaohjeiden viemisessä käytäntöön osana omaa työtään.⁷² Samoin Nesteen eettisissä säännöissä kerrotaan, että jokaisella Nesteen työntekijällä on tärkeä rooli yhtiön politiikkojen ja käytäntöjen sekä perusarvojen toteuttamisessa⁷³ ja kaikkien työntekijöiden on noudatettava eettisiä sääntöjä päivittäisessä työssään.⁷⁴ Nämä viestivät Keskon ja Nesteen työntekijöille toimintaohjeen myötä syntyvistä velvollisuuksista.

Sekä Keskon että Nesteen toimintaohjeet kertovat, mitä työntekijöiltä ja esihenkilöiltä odotetaan toimintaohjeiden perusteella. Jokaisen työntekijän tulee tuntea, ymmärtää ja noudattaa toimintaohjetta sekä tarvittaessa kysyä neuvoa epäselvissä tilanteissa. Työntekijöiden tulee ilmoittaa ja puuttua epäkohtiin, rikkomuksiin ja väärinkäytöksiin välittömästi ja tasapuolisesti. Lisäksi esihenkilöiden odotetaan tukevansa tiimensä työntekijöitä toimintaohjeiden ymmärtämisessä ja varmistaa niiden noudattaminen sekä huomioida toimintaohjeet asettaessaan henkilöstölle tavoitteita ja johtaessaan suoritusta.⁷⁵

Marimekko ei luettele toimintaohjeiden myötä työntekijöille tulevia velvollisuuksia samalla tavoin. Marikoodissa on maininnat ainoastaan työntekijöiden vastuusta noudattaa turvallisuusmääräyksiä ja luottamuksellisten tietojen salassapidosta.⁷⁶ Lisäksi esihenkilöiden vastuulla on perehdyttää tiimiläiset luottamuksellisten tietojen tunnistamiseen ja

---

⁷¹ Beckers 2016, s. 12

⁷² Kesko, CoC, s. 4

⁷³ Neste, eettiset säännöt, s. 4

⁷⁴ Neste, eettiset säännöt, s. 5

⁷⁵ Kesko, CoC, s. 4 & Neste, eettiset säännöt, s. 5

⁷⁶ Marikoodi, s. 8

suojaamiseen⁷⁷ sekä työntekijöiden tulee harkita käytöstään sosiaalisessa mediassa.⁷⁸

Kuitenkaan mainintaa Marikoodin sisältöön tutustumisesta ei ole.

4.3 Toimintaohje yhtiön ja toimittajan välisessä sopimuksessa

Yrityksen ja toimittajan väliseen sopimukseen toimintaohjeen sisällyttäminen on tavanomaisempaa, sillä sen myötä voidaan sitouttaa toimittaja yrityksen arvoihin ja velvoittaa toimimaan tiettyjen yrityksen käytäntöjen mukaisesti. Tarvittaessa voidaan käyttää sopimusoikeudellisia keinoja velvoitteiden täyttämiseksi ja vaatia toimittajalta esimerkiksi vahingonkorvausta toimintaohjeen rikkomustilanteessa.⁷⁹

Marimekko ja Kesko kertovat liittävänsä toimittajan toimintaohjeet osaksi kaikkia yhtiöiden ja toimittajien välisiä sopimuksia. Kesko edellyttää, että yhteistyökumppanit näyttävät selkeästi sitoutumisensa vastuullisiin liiketoimintatapoihin.⁸⁰ Marimekko edellyttää myös erikseen toimittajiaan allekirjoittamaan asiakirjan, joka sitoo toimittajat toimintaohjeen noudattamiseen. Toimittajan ohjeisiin sisältyy ehto, jonka mukaan toimittajan käyttäessä alihankkijaa Marimekon tuotteiden valmistuksessa tästä tulee ilmoittaa Marimekolle kirjallisesti. Alihankkijoiden tulee myös noudattaa työntekijöiden oikeuksia sekä Marimekon asettamaa tuotepolitiikkaa. Lisäksi toimittajilta edellytetään myös seurantaa ja raportointia muun muassa käytettävien materiaalien alkuperästä sekä tehtaiden toiminnasta.⁸¹ Nesteellä ei ole mainintaa siitä, liitetäänkö toimittajan ohje sopimuksiin.

Toimittajille laadituissa ohjeissa yhtiöt ovat asettaneet myös ehtoja ohjeiden vastaisen toiminnan varalle. Keskolla toimintaohjeiden noudattamatta jättäminen voi johtaa korjaaviin toimenpiteisiin ja jopa yhteistyön päättämiseen.⁸² Neste edellyttää toimittajalta ainoastaan raportointia sääntöjen vastaisista toimista eikä mainintaa mahdollisista seurauksista ole.⁸³ Marimekolla on sen sijaan ankarin linja; toimintaohjeen rikkominen antaa Marimekolle riittävän perusteen lopettaa yhteistyö. Kuitenkin aina ensisijainen keino on puuttua kiellettyyn toimintaan ja pyrkiä kehittämään yhteistyötä.⁸⁴

---

⁷⁷ Marikoodi, s. 20

⁷⁸ Marikoodi, s. 22

⁷⁹ Beckers 2016, s. 12

⁸⁰ Kesko, yhteistyökumppanien CoC, s. 4

⁸¹ Marimekko, supplier CoC, s. 2–3

⁸² Kesko, yhteistyökumppanien CoC, s. 12

⁸³ Neste, toimittajan eettiset säännöt

⁸⁴ Marimekko, supplier CoC, s. 3

Toimintaohjeissa on myös määritelty tiettyjä velvoitteita toimittajille ja muille yhteistyökumppaneille. Esimerkiksi Kesko edellyttää yhteistyökumppaneiltaan sitoutumista ilmaston ja luonnon hyvinvoinnin edistämiseen omassa toiminnassaan ja koko arvoketjussaan sekä K-ryhmän maineen ja brändin aktiivista suojelemista. Lisäksi toimintaohjeella voidaan luoda velvoitteita kevyempiä odotuksia, kuten Kesko kannustaa yhteistyökumppaneitaan laskemaan omia kasvihuonekaasupäästöjä ja asettamaan päästövähennystavoitteet sekä edistämään kiertotaloutta ja resurssien tehokasta käyttöä.⁸⁵ Marimekko edellyttää toimittajiltaan sen ihmisoikeuspolitiikan hyväksymistä ja esiintuomista sekä järjestämään due diligence -prosessi toimittajien ohjeen sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti.⁸⁶ Neste puolestaan edellyttää toimittajiltaan ennakoivaa lähestymistapaa ympäristöhaasteisiin ja vähimmäisvaatimuksena on muun muassa toiminnasta syntyvien jätevesien tarkkailu ja asianmukainen käsittely sekä ongelmajätteiden käsittely.⁸⁷

---

⁸⁵ Kesko, yhteistyökumppaneiden Coc, s. 4 ja 9

⁸⁶ Marimekko, supplier CoC, s. 3

⁸⁷ Neste, toimittajan eettiset säännöt

5 Code of conductin vieminen käytäntöön

5.1 Toimintaohjeiden soveltaminen

Toimintaohjeilla luodaan menettelytapoja yrityksissä, ja useimmiten toimintaohjeita sovelletaan käytännössä työntekijöitä ja työolosuhteita koskevissa tilanteissa.

Toimintaohjeiden toteutusta voidaan tarkastella muun muassa raportoidun datan vertailulla ja raporttien julkaisuilla, prosessien säännöllisillä arvioinneilla ja tarkistuksilla sekä erilaisilla valvontamenettelyillä, kuten ulkoisilla ja sisäisillä auditoinneilla.⁸⁸

Toimintaohjeiden käytännön soveltamisessa on havaittu myös ongelmia. Esimerkiksi toimittajien työntekijöillä ei aina ole tietoa toimintaohjeiden olemassaolosta, niihin ei ole tarjottu mahdollisuutta tutustua tai niitä ei ole käännetty työntekijöiden omalle kielelle. Vaikka toimintaohjeiden sisältö olisi työntekijöiden tiedossa, heillä ei välttämättä ole tosiasiallista mahdollisuutta raportoida ongelmista ilman riskiä kurinpidollisista toimenpiteistä tai pelkoa työpaikan menettämisestä. Toimintaohjeiden soveltamisessa on havaittu puutteellisia resursseja sekä työntekijöiltä puutteellista osallistumista niiden toteuttamiseksi. Samoin läpinäkyvyys toimintaohjeiden soveltamisessa on usein puutteellista. Nämä ongelmat korostuvat erityisesti yritysten käyttämissä itsevalvontamenetelmissä, kun taas ulkoisen tahon tekemät raportoinnit ovat riippumattomuutensa vuoksi koettu luotettavammiksi.⁸⁹

5.2 Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeiden toteuttaminen

Yhtiöt kertovat valvontamenettelyistä, joita tehdään yhtiöiden sisällä sekä toimitusketjuissa. Kesko ja Marimekko mainitsevat toimittajien ohjeissa oikeudestaan tehdä auditointeja ja varmistaa tätä kautta yhtiön ohjeiden noudattaminen. Lisäksi Marimekko pidättää oikeuden suorittaa haastatteluja toimittajien työntekijöille.⁹⁰ Nesteen toimittajien eettisissä säännöissä ei löydy lainkaan mainintaa auditointien tekemisestä. Kuitenkin vuoden 2023 vuosikertomuksessa kerrotaan tehdyistä auditoinneista turvallisen työympäristön varmistamiseksi.⁹¹ Kesko hyödyntää riskimaatoimittajien arvioinnissa kansainvälisiä sosiaalisen vastuun auditointi- ja sertifiointijärjestelmiä, ensisijaisesti amfori

---

⁸⁸ Diller 1999, s. 118

⁸⁹ Diller 1999, s. 119

⁹⁰ Marimekko, supplier CoC, s. 2

⁹¹ Neste, vuosikertomus, s. 72

BSCI-auditointia. Lisäksi Kesko on sitoutunut edistämään hankinnassaan amfori BSCI Code of Conductin periaatteita. Osa Keskon tavarantoimittajista on myös itse amforin jäseniä ja edistää amfori BSCI-auditointeja omassa toimitusketjussaan. Se edellyttää myös yhteistyökumppaneitaan järjestämään säännöllisiä arviointeja mahdollisten vaarojen, riskien ja parannuskohteiden tunnistamiseksi.⁹²

Yksi keino Keskolla on vaikuttaa toimintaohjeiden omaksumiseen on järjestää työntekijöille ja tavarantoimittajille koulutuksia ohjeisiin liittyen. Kesko mainitsee edellyttävänsä työntekijöiltä toimintaohjeisiin liittyvien koulutusten suorittamista annetussa aikataulussa.⁹³ Marimekko kertoo järjestävänsä työntekijöilleen säännöllisesti koulutusta työturvallisuusasioissa ja se edellyttää esihenkilöitä varmistamaan perusteellisen perehdytyksen uusille ja töihin palaaville työntekijöille.⁹⁴ Lisäksi se edellyttää toimittajiaan järjestämään työntekijöilleen ohjeistukset heidän omalle kielelleen ja varmistamaan niiden olevan työntekijöiden tiedossa.⁹⁵ Nesteellä ei ole mainintaa koulutusten järjestämisestä. Neste sen sijaan odottaa työntekijöiltään tutustumista liiketoimintaan sovellettaviin lakeihin ja sisäisiin vaatimuksiin ja ohjeisiin.⁹⁶

Yhtiöt raportoivat myös toiminnastaan julkisuuteen ja sidosryhmille, mikä osaltaan edistää toimintaohjeiden käytännön toteutusta. Samoin säännöllistä raportointia edellytetään yhteistyökumppaneilta. Kesko kertoo raportoivansa avoimesti ja edellyttää sitä myös yhteistyökumppaneiltaan. Marimekko edellyttää toimittajiaan raportoimaan ympäristöasioista, muun muassa kasvihuonekaasupäästöistään Marimekolle.⁹⁷ Lisäksi raportointi väärinkäytöksistä ja niistä aiheutuvat seuraukset edistävät ohjeiden noudattamista ja käytännön toteutusta. Jokaisella yhtiöllä onkin menettelyt näiden tilanteiden varalle ja ne ovat järjestäneet myös ilmoituskanavia, joissa rikkomuksista voi ilmoittaa anonyymisti.

---

⁹² Kesko, yhteistyökumppaneiden CoC, s. 8

⁹³ Kesko, CoC, s. 4

⁹⁴ Marikoodi, s. 7

⁹⁵ Marimekko, supplier CoC, s. 9

⁹⁶ Neste, eettiset säännöt, s. 5

⁹⁷ Marimekko, supplier CoC, s. 10

6 Yhteenveto

Yritysten toimintaohjeet ovat monimuotoinen työkalu, jotka voivat heijastaa sekä yrityksen arvoja että strategisia tavoitteita. Oikeudellinen sääntely vaikuttaa niiden laatimiseen, mutta niillä voidaan myös tavoitella parempaa mainetta ja vahvistaa sitoutumista vastuullisuuteen ilman, että toimintaohjeilla muodostetaan suoraan oikeudellisesti sitovia sääntöjä. Muun muassa toimintaohjeiden muotoilulla ja sisällöllä voidaan vaikuttaa siihen, syntykö tekstistä oikeudellisia velvoitteita vai ilmentääkö teksti ainoastaan yksipuolisen julistuksen kaltaista luonnetta. Sopimussuhteessa toimintaohje voi saada aikaan oikeudellisia vaikutuksia, kuten synnyttää velvoitteita toimittajille ja työntekijöille tai luoda oikeutettuja odotuksia esimerkiksi kuluttajille.

Yritysten toimintaohjeiden laatimisprosessissa on havaittu pyrkimystä välttää suoraan yksittäisiin säädöksiin sitoutumista. Senkin takia yritykset sitoutuvat usein erinäisiin soft law -normeihin, kuten viranomaisten tai hallitustenvälisten järjestöjen antamiin julistuksiin, suosituksiin ja periaatteisiin. Myös Kesko, Marimekko ja Neste sitoutuvat toimintaohjeissaan muun muassa YK:n, OECD:n sekä ILO:n periaatteisiin. Lisäksi ne viittaavat toimintaohjeissaan itse laatimiinsa periaatteisiin ja politiikkoihinsa, jotka ilmentävät toisaalta yhtiöiden pyrkimystä ylittää lakien vaatimukset ja toisaalta pyrkimystä vältellä suoraa sitoutumista lainsäädäntöön.

Yhtiöiden toimintaohjeet on laadittu visuaalisiksi ja helposti lähestyttäviksi ohjeiksi, joissa käsiteltävät aiheet ovat pitkälti samoja. Keskeisimpinä ja laajimpina aiheina toimintaohjeissa nousivat esiin muun muassa ihmisoikeuksien turvaaminen, työntekijöiden suojeleminen ja hyvinvointi sekä ympäristö- ja ilmastokysymykset. Kesko, Marimekko ja Neste kertovat toimintaohjeissaan ihmisoikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien varmistamisesta, ympäristön hyvinvoinnin edistämisestä ja turvallisuusseikkojen takaamisesta, erityisesti työturvallisuuden, henkilötietojen ja immateriaalioikeuksien osalta. Yhtiöiden toimet vaihtelevat käytännön tasolla. Keskeisimpinä menettelyinä toimintaohjeiden toteuttamisessa nousivat esiin koulutusten järjestäminen, raportointi ja auditoinnit, joita tehdään sekä yhtiöiden että toimittajien tiloissa.

Toimittajille tarkoitetuissa toimintaohjeissa yhtiöiden väliltä löytyy enemmän eroavaisuuksia muun muassa muotoseikoissa ja toimittajille asetetuissa velvoitteissa. Marimekolla ja Nesteellä toimittajan ohjeet noudattavat enemmän sopimuksen kaltaista muotoa kuin

Keskolla, ja etenkin Marimekon toimittajille syntyy tiukkojakin vaatimuksia toimintaohjeen perusteella. Toimintaohje voidaan sisällyttää työsopimukseen, mutta tarkasteltavien yhtiöiden kohdalla siitä ei löydy mainintaa.

Yritysten toimintaohjeet voidaan tunnistaa tietynlaisiksi yksityisen sektorin sääntelyvälineiksi. Toimintaohjeita voidaan myös kuvata instrumentteina, jotka käyttävät sopimuksia ja sopimusoikeutta strategisesti ja valikoivasti täydentämään tai jopa korvaamaan lainsäädännön asettamia vaatimuksia. Tällöin oikeudellisesti sitovat normit näyttävät yrityksille vaihtoehtoisena keinona – dispositiivisten sääntöjen joukkona, joita yritykset voivat halutessaan ottaa osaksi sopimuksiaan.⁹⁸ Toimintaohjeen sisältö voi saada erityistä merkitystä niissä tapauksissa, kun se sidotaan osaksi yrityksen ja toimittajan välistä sopimusta tilanteissa tai valtioissa, joissa lainsäädäntö ei tarjoa riittävästi suojaa työntekijöille. Näissä tilanteissa yksityisillä sopimuksilla ja yritysten luomilla standardeilla on merkittävä rooli edistämässä toiminnan vaatimustenmukaisuutta.⁹⁹

Keskon, Marimekon ja Nesteen toimintaohjeet heijastavat globaaleja vastuullisuusperiaatteita, kuten esimerkiksi YK:n yrityksille luomia periaatteita, mutta ne myös mukautuvat yritysten omiin strategisiin tavoitteisiin. Toimintaohjeet osoittavat yhtiöiden halun edistää eettistä ja vastuullista yritystoimintaa sekä luoda tiettyjä suuntaviivoja toiminnalle. Ne eivät ainoastaan ohjaa yritysten sisäistä toimintaa, vaan niillä on myös laajempia vaikutuksia sidosryhmien, kuten työntekijöiden, toimittajien ja kuluttajien toimintaan ja odotuksiin. Code of conductit ovatkin keskeisiä elementtejä yritysten vastuullisuusstrategioissa, jotka edistävät kestävämpää ja eettisempää liiketoimintaa globaalissa toimintaympäristössä.

---

⁹⁸ Beckers 2016, s. 13

⁹⁹ Diller 1999, s. 111

